

سِکدیاں رُوحاں

پروفیسر باغ حسین کمال

سکدیان رُوحان

پروفیسر باغ حسین کمال رحمۃ اللہ علیہ

جملہ حقوق محفوظ

عالمی معیاری کتاب نمبر 6-03-9733-969 International Standard Book No.

نام کتاب	_____	سِکدِ یَاں رُوحاں
تصنیف	_____	پروفیسر باغ حسین کمال (رحمۃ اللہ علیہ)
ناشر	_____	بانی سلسلہ اویسیہ کمالیہ
منتظم اعلیٰ	_____	الکمال پبلشرز - پنوال، چکوال
اہتمام اشاعت	_____	صاحبزادہ قاضی ثاقب کمال
پہلا ایڈیشن	_____	صاحبزادہ قاضی مراد کمال (ایم۔ اے۔ اسلامیات)
چوتھا ایڈیشن	_____	1990ء
تعداد	_____	2007ء
قیمت	_____	1000
	_____	120/-

ملنے کا پتہ

”دار الفیضان“ پنوال شریف (برائے تحصیل چوک) چکوال

فون نمبر 0543-600267 موبائل 0300-9733482

انتساب

سکدیاں روحاں ، پیار کہانی، درداں بھری چنھاں
اک دو وا ای ناں یکہہ لینا سبھ سجناں دے ناں

(منزل)

رب سائیں نے نبیؐ دے صدقے مینوں طاقت بخشی
سالاں تھانویں پلاں دے وچ ہر منزل اڑاواں
سیر کرا کے کعبے دی وت روضہ پاک پہنچا کے
انشاء اللہ نبی کریمؐ دے ہتھ وچ ہتھ پھڑاواں
جیہڑا آسی اپنا اپنا بھانڈا بھر لے جاسی
نام اللہ دے نال کمالا! پتھر دل چمکاواں

سرنا نویں

- جان پچھان
- 9 ○ جیون دساں
- 11 ○ موہاٹھ
- 12 ○ کمال دی شاعری
- عقیدت
- 17 ○ اللہ
- 18 ○ ذکر
- 19 ○ اللہ کریم، رسول کریم
- 20 ○ شکرانہ
- 21 ○ محمد
- 23 ○ نعت
- 25 ○ حسینؑ
- کافیاں
- 29 ○ نہ میں وانہی، نہ میں بھی
- 30 ○ میں چکواں جشہ اپنا
- 31 ○ کچھ ٹرگمیاں کچھ ٹروہسن
- 32 ○ سوہنا مینڈا ماہی نی اڑیو
- 33 ○ روئی اڑیے رو
- 34 ○ عشقے دی سرکھاری چائی اے
- 35 ○ ساجن دے ہتھ ڈور اساڈی
- 36 ○ پنج حواس تے پنج لطفے
- 37 ○ ارج اے تساڈا ساڈا سنگ
- 40 ○ اٹھے کھوہ وچ ڈھوہن لگا ایں

نظمیں

- 43 عرضی ○
- 44 بلاوا ○
- 45 دل ○
- 46 دُعا ○
- 47 وطن ○
- 48 کرامت ○
- 49 ہوکا ○
- 51 سوال ○
- 52 زخمائی سمجھی ○
- 53 نذرانہ ○
- 55 فلسطییاں داگیت ○
- 56 سوال ہی سوال ○
- 57 فن کار ○
- 58 ٹوہ ○
- 59 دیوا ○
- 60 چائن ضمیرا ○
- 61 ہٹھ ○
- 62 ویلے دی گل ○
- 63 بھل ○
- 64 ایسہ میلہ شاہ حسینؑ دا ○
- 65 حسنِ حقیقت (ترجمہ) ○
- 67 پیادے گلگڑ شہر نی ○
- 69 ہمد نوبہا ○
- 69 شریک ○
- 70 ونڈ ○
- 70 جگراتا ○

71	ریت	○
71	تحفہ	○
72	اُبالے	○
72	دعوت	○
73	بڑھاپا	○
73	ازادی	○
74	تماشہ	○
74	دُعا	○
75	لکھ	○
75	دارو	○
76	سنگ	○
76	افغانستان	○
77	پتہ	○
77	نٹھیوڑ	○
78	یادوں	○
78	لے	○

لوک آنگ

81	رومان	○
82	منہاں	○
84	قربان دھنی دا وسنا	○
87	ڈھول سپاہیا	○
88	جرگہ، سادھ	○

غزلاں

91	دل اے ضدی بالک اس نوں یکہہ کوئی بھادے	○
93	کھرتوں۔ برتوں ہو گئے سارے سٹی ساتھی میرے	○
95	میں تے لیکھیں ہریا رو رو ایویں حال دنجاواں	○

- 97 کنیاں سدھراں نال تسانوں پیا دا پھل سی گھلایا ○
- 99 ہتھیں ٹھوٹھا، چمٹا پھڑیا گل وچ پائیاں لیراں ○
- 01 کوئی نجومی دے سانوں، بن کیمہ دکن تارے ○
- 103 نال اساڈے سکھ نے پائی خبرے کیمہی اجوڑ ○
- 105 کنیاں تاپنگال سینے دے وچ کونجاں بن کرلان ○
- 106 چین چائن وچ جھلدی پئی اے مست پرے دی وا ○
- 107 اجے تے منزل دور دراڑی، اجے تے لیاں جوہاں ○
- 108 چدوی دل دے بوہے وچوں عشقے پائی جھات ○
- 109 عم دا داغ نہ دھوپے بھانویں لکھ واری پیا دھویے ○
- 110 چلدی ایس پئی کھیزے سب دی چال توں باکھینے تارے ○
- 111 بدل نظارہ کوئی نہیں چڑھیا، اکھاں نہیں ترہائیاں ○
- 112 مدتاں توں شمس بدل دیا پیاں غرقیاں جیہیاں ○
- 113 دیوے بال رکھاں خانقا ہواں ○
- 115 دی دی اکھ آگھوڑنا ○
- 118 ہوندا جاویں پراں پریرا ○
- 119 صدیاں دا اک روگ ○
- 120 کون نیڑے ○
- 121 کوڑ سارے ○
- 123 کالیاں راتاں ○
- 125 باغ کمال ○
- 127 دل دے ڈیرے ○
- 129 اکھ آگھوڑ ○
- 130 چھلا نشانی ○
- 133 یاد یار ○
- 136 بھیزے چالے ○

جیون دساں

	ناں	○
باغ حسین	تخلص	○
کمال	والدوا ناناں	○
قاضی حسن دین	جنم تاریخ	○
22 مارچ 1937 ء	جنم تھاں	○
پنوال، چکوال، پنجاب، پاکستان		

	تعلیم	☆
گورنمنٹ ہائی سکول چکوال 1955 ء	میٹرک	○
گورنمنٹ کالج چکوال 1957 ء	ایف۔ اے	○
پنجاب یونیورسٹی لاہور 1963 ء	بی۔ اے (پرائیویٹ)	○
پنجاب یونیورسٹی لاہور 1966 ء	ایم۔ اے اردو (پرائیویٹ)	○
پنجاب یونیورسٹی لاہور 1967 ء	بی۔ ایڈ (پرائیویٹ)	○
پنجاب یونیورسٹی لاہور 1974 ء	ایم۔ اے پنجابی (پرائیویٹ)	○

- ☆ صحافت نامہ نگار ”امروز“ تعمیر“ 1960ء تا 1970ء
- ☆ ملازمت کلرک میونسپلٹی چکوال 1959ء تا 1963ء

☆ تدریس

- انگلش ٹیچر، اسلامیہ ہائی سکول چکوال 1963ء تا 1967ء
- ہیڈ ماسٹر، گورنمنٹ مڈل سکول دلہ، ڈھڈیال 1967ء تا 1975ء
- گورنمنٹ کالج جی ٹی روڈ جہلم 1975ء تا 1997ء

☆ لکھتاں / تالیفات

- کلام شاہ مراد (رلواں سو دھن ہار) 1966ء
- لوک گاون 1980ء
- حال سفر (تصوّف تے سلوک) بیس بار 1987ء تا 2007ء
- حسن طلب (اردو شاعری) چار وار 1990ء تا 2007ء
- سکدیاں روحاں (پنجابی شاعری) چار وار 1990ء تا 2007ء
- تاریخ وصال 31 دسمبر 2000ء
- تدفین یکم جنوری 2001ء
- مقام تدفین ”دار الفیضان“ پنوال شریف، چکوال

موہاٹھ

کوئی نیویارک تے لاہور دا اسی ہووے یا افریقہ دے جنگل
تے پنجاب دی کسے دور دراڑی ڈھوک دا وسنیک پڑھیا
لکھیا ہووے یا چٹا ان پڑھ بچادی انسانی جذبیاں احساساں
تے سوچاں دا مونا نندرا اکو جیہا، پر انہاں دے بیان دا بچ
تے ڈھنگ ہر کسی دا اپنا تے نو پکلا ہوندا اے گل کرن دی
ایہہ سچوی انکل تے رنگ ای شاعری اکھواندا اے۔

میں کوئی نویں گل تے نہیں کیتی پر فیروی شیت میرے
شعر دے شیشے وچ تمانوں اپنے دل دی کسے واردات
جذبے تے احساس دا عکس نظر آجاوے رہی ایہہ گل بے
میرا گل کرن دارنگ ڈھنگ من بھانا ہے یا میں سوگندارش
اے کہ

دُڈھ کر پیناں ساڈیاں ہتھاں دا پانی نہیں

باغ حسین کمال

کمال دی شاعری

پاکستانی پنجاب دا ضلع چکوال ہزاراں ورھے پرانی تہذیب تے پنجابی زبان دی وڈی شعری ریت دا وارث اے۔ ایس خطے نے جتھے ان گنت من موہنے لوک گیت پنجابی لوک ریت دی جھولی پائے اوتھے پرانے سے وچ مرکزی پنجابی شعری ریت نوں شاہ مراد تے شاہ شرف ورگے سوہنے تے سچے شاعر وی دتے تے اجوکے سے وچ وی کئی نویں تے نکھڑویں شاعر پیدا کیے۔ ایہناں ای نویں تے نکھڑویں شاعراں وچوں اک کمال دے شاعر باغ حسین کمال نیں۔

باغ حسین کمال ضلع چکوال دے مرکزی علاقہ دھن یا دھنی دے رہن آلے نیں، اوہناں ویہویں صدی عیسوی دے چھیویں دھاکے دے اخیر لے ورھیاں وچ جس شعری ماحول وچ شاعری شروع کیتی اوہدے وچ اک تے آپنے لوک گیت رچے لے سن، دوجا صوفیانہ شاعری دا گوہڑا اثر لگا آ رہیا سی، تریجا حکومتی پابندیاں دے باوجود ترقی پسندی نویں ذہناں نوں متاثر کر رہی سی۔ باغ حسین کمال نے ایہناں تاں توں گھٹ ودھ اثر لیدیاں ہویاں اپنی شاعری وچ سرور تے اکھیں ڈٹھی نوں پھیائی تے سوہن نال پیش کرن دی راہ چنی۔ تے بہوں چھیتی اوہ اپنی خاص تخلیقی ٹور نال پچھانے جان لگ پئے۔

باغ حسین کمال دی شاعری موضوعاتی، تمثالی تے، صنفی کھلار دی شاعری اے۔ اوہناں دا اک خاص موضوع مجازی تے حقیقی عشق دے ذاتی تجربے تے ایس تجربے نال آون آلے اندر لے باہر لے دکھاں سکھاں دا اظہار اے۔ ویلے نے اوہناں نوں دکھ بھتے تے سکھ تھوڑے دتے نیں، پر لہدے باوجود اوہ بڑے جگرے تے عاشقانہ سرمستی نال اپنا پنہ مارے جانے لے نیں، ایہہ عاشقانہ سرمستی اوہناں دی حقیقی عشق دی شاعری وچ بھتے زور نال

آئی اے۔ جویں

چتا کریے ہر دم شالا
رس نہ جلاے ماہی
جب کمالا نام اللہ دا
نن عرشاں دا راہی

باغ حسین کمال نے مجازی تے حقیقی عشق توں دکھ ذاتی ، سماجی تے
قومی جیون دیاں لوکھتاں نوں وی بڑی درد مندی نال آپنی شاعری دا موضوع
بنایا اے تے لوہ آہنی ذات دے نال نال آپنے دیس دے سماجی تے قومی جیون
نوں وی اندروں باہروں سمجھرا تے سوکھا کرن تے دیکھن دیاں سوچاں تے
سدھراں دا اظہار کر دے نیں تے ایہناں سوچاں تے سدھراں وچ نویں
سرت رلی ملی اے۔

تھے رگڑے لیکاں کڈھیاں
ہویاں محاف خطائیں
نھیرا نھا تے پوہ پھٹی
کرم کیتا رب سائیں
پر ایہہ دیکھن دا چانن مویا
نھیرے توں ودھ ہویا
میری فخر تے بن گئی سیو
سو خوشیاں ۔ اک غمی

باغ حسین کمال دی شاعری دا اک ہور موضوع فطرت دیاں شیواں
نیں ، ایہناں شیواں نال لوہتاں دا رشتہ جمالیاتی ہون نال نال تہذیبی وی
اے۔ لوہتاں دیاں لوک رنگ آلیاں گیت نما نظماں وچ فطرت نال ایہہ رشتہ
اکثر کے ساہنے آوندا اے ، آہنی علاقائی فطرت تے تہذیب نال لوہتاں دے
پہر وچ کے دوہے علاقے دی ننڈیا دا رلا نہیں۔

باغ حسین کمال نے اپنی شاعری وچ مرکزی پنجابی شعری ریت نال
 جز کے رہندیاں ہوئیاں دھنی پنجابی لوک ریت ، لوک گیتاں لفظاں تے
 تمثالاں دا رنگ بڑے سبھا نال رلایا اے۔ جس پاروں اوہدے وچ کھلار آیا اے
 نالے اوہناں آپنی نویں پرانی رہتل وچوں پھیاں ہوئیاں نویاں پرانیاں تشبیہاتی
 تے استعاراتی تمثالاں فنی پخیرے پن نال لیاندیاں نیں۔

باغ حسین کمال نے دنون صفحاں تے جڑاں ورتیاں نیں جیویں
 کافیاں ، کئی جڑاں دیاں قافیہ دار نظماں ، آزاد نظماں تے غزلاں۔ کافیاں دی
 تعداد بھانویں گھٹ اے پر ہر کافی اندر لہہ جان آئی اے تے جنھن نظماں
 وچ کافی دا کوئی نہ کوئی انگ موجود اے اوہ دی بہتا متاثر کرن آئیاں نیں۔
 لوک رنگ آئیاں گیت نما نظماں تے اوہناں دلوں دھنی دی اچھی
 سوعات نیں۔

باغ حسین کمال دیاں غزلاں آپنے موضوعاتی کھلار ، زور دار تشبیہاتی
 تے استعاراتی تمثالاں تے فنی پخیرے پن تے سوچن پاروں پہلاں وی بہوں
 سلاہیاں گئیاں نیں تے آگوں وی ہمیش سلاہیاں جاندیاں رہن گئیاں۔ اوہ
 پنجابی غزل دے اک اچے نویں شاعر نیں۔

باغ حسین کمال دی نویں سرت وچ گھلی ملی درد بھری فقیرانہ لے
 اپنا سبھ توں دکھرا تے بھرواں اثر رکھدی اے ، جس نوں کوئی سنن آلا
 لدے دی شیخ بھلا سکدا۔

یوسف حسن

راولپنڈی

عقیدت

اپنا آپ پہچانن والا
سدھا رستہ نپال
باغ کمالا! نام اللہ دا
دم دم دے وچ جپاں

اللہ جل جلالہ

- ہکا ذات اے ذات صفاتوں ہکا ہکا ہکلاً _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس وچ پاوے ہو نہ کوئی رلا _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دے ذکروں دل نوں ہوگ تسلاً _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دے نوروں ہر شے نور تجلی _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دی نظروں دسدا اے عرش معلیٰ _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دے کرموں ہووے کم سولاً _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دے فضلوں دو نہیں جمائیں بھلاً _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دی جُبوں دل وچ پئے تھر تھلاً _____ اللہ
- ہکا ذات اے جس دا نیپے پکا پیڈا پلا _____ اللہ
- باغ کمالا! جپ ہر ویلے بن نہ اڑیا جھلاً _____ اللہ

ذکر

چونہاں پاسے کھنڈیاں جاپن
لوواں تے خشبوواں
ساہ دی تندوچ جد دی تیرے
نام دے پھل پروواں

اللہ کریم جل جلالہ

القول اس دا نانواں
جشہ نہ پرچھانواں
ہر جا اس دا ڈیرہ
انج اے یار نتھانواں

رسولِ کریم ﷺ

جے، کھے، اٹھ اندھیارا
سامنے اے اوہ نور منارا

شکرانہ

الف اللہ جل جلالہ وا باغ کمالا! کج کرئے شکرانہ
سارے عالم نال ملایئے نالے گل زمانہ
سبھ سمندر نور سیاہی، رُکھ بنایئے قلمماں
کون مکان دی تختی اُتے لکھیئے حق سُکمانہ

م محمد ﷺ دے دربارے باغا نذر گزاراں
کون مکان دیاں کٹھیاں کر کے ساریاں حُسن بہاراں
پڑھ درود ہر تھاں ہر ویلے ون سون سوغاتاں
پُھل پیتاں تے لعل جواہر آپ دے اُتوں داراں

محمد ﷺ

نوری کاغذ، نور سیاہی، نوری قلم بنانواں
بسم اللہ بسم اللہ کر کے لکھاں محمدؐ نانواں

تیرے فرشوں بوہتی نیویاں عرشاں دی اچیاں
کس پیمانے نال میں تیریاں شاناں ناپ دکھانواں

توں نقطہ تے سبھ مخلوقاں تیرے گرد ای دائرہ
دونہاں جہاناں دی تحریر دا توں ای ایس سرناواں

سڑدیاں بلدیاں تھلاں سچ جیہڑے ترفن لوک نمائے
اونہاں واسطے ای نیں تیریاں ٹھنڈیاں مٹھیاں چھانواں

توں سائیاں کونین دا والی میں ہاں اک سوالی
تیرے ہتھیں رحمت دولت، میرے ہتھ دُعاواں

تیری رحمت بن جاندی اے مینوں آس سہارا
انھ ہنیر گناہواں پاروں جد وی میں گھبرانواں

نام اللہ جل جلالہ دا نام محمدؐ ہر ساہ دے وچ چنیاں
ہر ویلے ہر تھاں دے اُتے اِنج میں یاد منانواں

ہیرے ، موتی ، لعل جواہر بولی دے وچ لگے
اپنی ائی دا اج یارو ! میں وی مل پوانواں

باغ کمالا! بس کر مت کوئی راز دی گل کر جائیں
نوری تاراں لہکن لہکیاں، جھلیاں خوشبو ، داواں

نعت

اج دہاڑے مکیا جگ توں رات دا اٹھ ہیرا
اج فاران دی چوٹیوں ہویا خشیاں مکھ سویرا

پیڑب دی مٹی بن جاوے میری اکھاں دا سرمہ
اوگن ہارا میں وچارا تے ایڈ نصیبہ میرا؟

پیراں دے چھالے پئے چودن دیدے رت پئے روون
اجے تے منزل دور دراڈی اجے تے پنڈھ لمیرا

ہوٹھاں دی شہنی دے اتے سدھراں پھل کملادان
دل دے سکے ٹوٹے اتے ہووے مینہ گھنیرا

تھیا تھیا کر کے نچسماں کدیں تے میں دی یارو
کدیں تے میرے آل دوالیوں ٹٹ سی غم دا گھیرا

میں کس مونہوں ذات تیری دی مدح آکھ سناواں
میرا تھانواں بہتا ای نیواں تیرا ناؤں اچیرا

باغ کمالا! توں کہیہ جھورا لا بیٹھا ایں جھلیا
اس ہستی دے لائق نیوں تیرے دل دا ڈیرا

حسین رضی اللہ عنہ

دل میرا اے غم سمندر، اکھ اے اتھرو مالا
چیتے آیا اے اج مینوں واقعہ کربل والا

سیس کٹاؤنا، کنبہ کھاؤنا، واہ واہ ریت بنائی
لٹ لٹا کے دنیا تائیں دتا درس نرالا

شاہ دے لہو نال بجی ریت چوں نور مشالاں بلیاں
بچ دا متھا لاناں مارے جھوٹھ دا اے منہ کالا

کچھ توفیق کراں جے تیری میں تعریف وچارا
میرا تھانواں بہتا ای نیواں تیرا رتبہ بالا

رکھ مثال حسینی ساہنے سر دی بازی لائیے
حق سچ دا تاں جھنڈا چائیے باغ حسین کمالا!

کافیاں

چونناں پاسے نھیر منھیرا
لہہ نی کدھروں لو
رنگ۔ رنگ۔ مجتہاں جھڈ کے
کھوہک دی ہو

کافی

نہ میں وائے نہ میں بیجی
دس ہن کیہہ میں کپاں
لوکاں بھانڈے بھرے بھجے
مینڈیاں خالی لپاں
ساریاں رُجھاں کوڑ وپارا
انجے ای کئیاں گپاں
اکھر اکھر سب اٹھوہاں
سبھ کتباں ٹھپاں
اپنا آپ پچھانن والا
سدھا رستہ نپاں
باغ کمالا ! نام اللہ دا
دم دم دے دج جپاں

کافی

میں چمکاواں جیشہ اپنا
دل وچ گھور سیاہی
چونماں پاسے چکڑے گندگی
میں وچ منجی ڈاہی
بدی واہی ، بدی بیجی
بدی تہی ، گاہی
چانن والا کاج نہ کیتا
دل وچ بھر لئی شاہی
چھتا کرے ہر دم شالا
زس نہ جاوے ماہی
جپ کمالا ! نام اللہ دا
بن عرشاں دا راہی

کافی

کچھ ٹر گنیاں کچھ ٹر وین
مینڈی وی کل واری
چچی مینڈی خالم خالی
ہنی مصیبت بھاری
قول قراراں والی گل چا
من چون میں وساری
ربا بھل ہوئی میرے کولوں
کر دی آن ہن زاری
مرشد کامل جنہاں پھڑیا
ڈٹی بیدی تاری
عرش معنی باغ کمالا
اوہناں اک اڈاری

کافی

سوہنا مینڈا ماہی نی اڑیو
سوہنا مینڈا ماہی
اوہدے عشق دی پے گئی جیویں
میرے گل وچ پچاہی
کھلی کھلوتی جھڈ کے مینوں
ٹر گیا کدھر راہی
نس نس نس ، لبھ لبھ تھکی
جنگل جوہ سبھ گاہی
آہاں تے ٹرلاں جیویں
میری قسمت آہی

کافی

رو نی اڑیے رو
دل دا دامن میلا ہویا
ہنجواں دے نال دھو
چونہاں پاسے ٹھیرا
لہ نی کدھروں لو
رنگ . رنگ مچھتاں چھڈ کے
کو ہک دی ہو

کافی

”عشقے دی سر کھاری چائی اے
در در دینی آل ہوکا“
عشق ہنیری اج پئی ٹھلدی
کل نہ آسی آ جھوکا
عشق دی بارش اج پئی وسدی
کل پے جاسی آ سوکا
عشق دے کھوہ چوں توں وی بھرلے
پیار دا کوئی بوکا
وے لوکا

کافی

”ساجن دے ہتھ ڈور اساڈی
میں ساجن دی گڈی“
ساجن مینوں اڈ اڈایا
میں عرشاں تے اڈی
عشق دی کھیڈج میں تے سیو
پہلے پور ای ہنگا
لوکی محل ای لھدے رہ گئے
میں تے لہ لئی جھگی
دل دے شیشے اُتوں لاه لے
دنیا والی والی
دنیا دی دلدل وچ پھس کے
نی سکھیے توں نُھلی

کافی

بچ حواس تے بچ لطیفے
ظاہر باطن دس
جنھاں تجھی ایسہ بھارت
لوہناں دے من دس
پہلے بچ نیں سب اٹھوہیں
پل پل سانوں ڈس
دو جے بچ نیں جنھاں سمیڑے
اوہ خوش قسمت ہن
صبر قرار کھڑاون پہلے
دو جے خوشیاں دس
اللہ والے دو جے چاہون
پہلیاں کولوں کس
دنیا دار کمالا ! پہلیاں
دے جالاں وچ پھرن

کافی

انج اے تساڈا ساڈا سنگ
جیویں پھل وچ خوشبو دے
یا جوں بدلاں وچ جھکی مے
یا جوں شمشے وچ لشکارا
یا جوں مہندی دے وچ رنگ
انج اے تساڈا ساڈا سنگ

انج اے تساڈا ساڈا سنگ
جیویں سازاں وچ آواز
یا جوں سینے دے وچ راز
یا جوں اکھیاں دے وچ نیندر
یا جوں دل وچ کوئی امنگ
انج اے تساڈا ساڈا سنگ

انج اے تساؤ ساؤا سنگ
جیویں پھل پتی تے تریں
یا جوں رات فجر دا میل
یا جوں دیوٹ دے وچ چانن
یا جوں اے پنجاب ج جھنگ
انج اے تساؤ ساؤا سنگ

انج اے تساؤ ساؤا سنگ
جیویں پلکیں چکے تارا
یا جوں برہوں آس سارا
یا جوں زخماں دے وچ پیڑاں
یا جوں ڈوری نال پتنگ
انج اے تساؤ ساؤا سنگ

انج اے تساؤ ساؤا سنگ
جیویں ثنی دے وچ میوہ
یا جوں مندری دے وچ تھیوا
یا جوں بوئی دے وچ نشہ
یا جوں دارے وچ ملنگ
انج اے تساؤ ساؤا سنگ

انج اے تاڈا ساڈا سنگ
جیویں چیترا یور پھلاہی
یا جوں یاداں دے وچ ماہی
یا جوں لفظاں دے وچ معنی
یا جوں پیالے چ جل ترنگ
انج اے تاڈا ساڈا سنگ

انج اے تاڈا ساڈا سنگ
جیویں انگلی دے وچ پھلا
یا جوں مسجد وچ مصلّا
یا جوں صوفی دے ہتھ تسمی
یا جوں گوری بانہ وچ دنگ
انج اے تاڈا ساڈا سنگ

کافی

انھے کھوہ وچ ڈھوہن لگا ایں اے وی ویلا ای سچ اوئے یار

صبر قناعت اٹھ گئی جگ توں جھکھوہ حرص دا گھلیا
مت اجینی ماری گئی سو بندہ رب نوں بھلیا
چھڈ تکبر، سٹ وڈیائی، جیوں تیرا کج اوئے یار

دل شیشے تے دھوڑ جی آ شیشے نوں لشکالے
نام اللہ دا چپ ہر ویلے اکھیوں نیر وہالے
کوڑی دنیا چار دیہاڑے دنیا تے نہ سچ اوئے یار

جنھال عمل کمائے سوہنے اونہاں ای باغ بہاراں
اوہناں نوں نہیں خوف اجل دا جنھال رب دیاں ساراں
خوشیاں مانن باغ کمالا! پلے جنھال دے سچ اوئے یار

نظمیں

تینوں کیہہ پوشاک پوداواں
تنگ تینوں ہر چولا

عرضی

توں عرشیں
تے میں آں فرشیں
اڈاں اڈ نہ سکاں
نیویاں تھانواں اُتے کھلتا
تھلیوں ہٹ ہٹ نکاں
لو دے اندروں نمٹاں کیاں
اکھیوں تھک گئی لو
میں تے اچا ہو نہیں سکدا
توں ای نیواں ہو

بلاوا

توں خالق تے میں مخلوق
میں عاشق تے توں معشوق
تیرے میرے بچ لکھ پواڑا
دھرتی توں عرشاں دا پاڑا
پر ایسہ شیشہ --- میرا دل
جس وچ توں تے تیری خدائی
سبھ سمانی
لانہ ایویں ڈھل
آئیں مینوں مل

دل

اُج اچیری، وڈ وڈیری
اكو تیری ذات
سبھ شیواں نیس تیری صفتوں
ہر وچ تیری جھات
پر اس دل دی شان اے وکھری
جس وچ تیری گھات

دُعا

غ غزالہ ش شکلیہ دو بھیڑیاں تن ویر
ش ثاقب تے ت ت تاش نہیں
نالے م مراد
رب رکھے نہیں شاد
لٹھیاں نول تک ہووے باغا
میری دل افروزی
رب سائیں نے حشی سبھ نول
درد مندی، دل سوزی
بھیڑیاں دے سر حیا دی چنی
ویراں دے سر پت دا پرنکا
کوئی نہ ہووے کھٹکا
دین دُنی دی برکت ہووے
لگے نہ تتی وا
ایسہ ہے میری دُعا

وطن

تدھ تے کرم کرے رب سائیں
تیریاں ہوں دُور بلائیں
تیرے نال نین ساڈے سمجھ
توں ایس جیویں تھل وچ زکھ
تیری ہووے سگھنی چھاں
جگ وچ اچا تیرا نال

کرامت

(قائد اعظم دی خدمت ج)

لج ویلے دے سینے اتے
ایسہ عبارتیاں کھنیاں ہوئیاں
تیرے ہٹھ دے تیشے بلبا! درد پہاڑاں وچوں
سکھ ارام دی ٹھڈی مٹھی نہر اک کڈھی
تیری نظراں دی رشنائی نور اسمانی بن کے
لکھ کروڑاں سینیاں دے وچ لٹھی
تیری واج نے سارے قافلے والیاں دے دلاں وچ
ہمتاں، جذبیاں دی اک لہر وگائی
لوکاں ڈوریاں بھوریاں ہو کے ایسہ کرامت دیکھی
آپے ای منزل کول اساڈے نسدیاں نسدیاں آئی
تیری ای سوچ دے چڑھدے سورج نوں تک کے
کنیاں ای اکھاں چنھیاں ہوئیاں

ہوکا

(کشمیراں دے ہاں)

کچھ تے کریو چارا
ہتھوں چھٹی ڈور اساڈے
گڈی اڈ گئی ڈور ڈراڈے
کیہ ہن شور کلارا

غیراں کیہ کیہ متا پکایا
ویلا ساڈے اُتے آیا
حشر دیہاڑیوں بھارا

ہارے بھانویں ہوئی ٹھگی
متھے ساڈے کالک گئی
دیو خون اتارا

دیریاں کہتے زور دھگانے
بج جائے یا بھجے دانے
ماریو چوب نگارا

انج نہ آون ہتھ کشمیراں
آپ بٹھائیے اپنیاں دھیراں
لوکاں گوڑ وپارا

کوئی منے یا نہ منے
ہوکا دیندا اے تے تے
باغ کمال ونجارا

سوال

دھمک دھمک ویری دے پیراں دا بُہے کھڑکار
اکھیاں دے ویچ اگ دے لئیو، ہتھ اوہدے تلوار

اتر پاسیوں اڈی دے لُدھاں دی اک ڈار
ماں دھرتی اے اک دھرنگا کتیاں دے وچکار

کد توڑیں ایسہ تماڈی رہسی ”میں میں تو نکار“
پیراں پٹھ مدھولن لگے اپنی ای دستار

تماڈی نا اتفاقی پاروں دوزخ بن گیا گھار
پٹو کد تائیں کر دے رہسو لوکاں نوں پیزار؟

زخمائی گھگھی

میرے دیس دے شاعر سجنو
 نہ ڈورے تے تئیں اتھے
 فیر کیوں مجھے بن گئے او
 اک ” زخمائی گھگھی“ اتے
 خونی گدھاں جھپٹ رہیاں نہیں
 بولو چپاں وٹ لئیاں نہیں
 قلم تھڑی ٹٹ گئی اے
 یا فیر شاہی بھٹ گئی اے
 لکھن والے رت دی شاہی
 انگلی قلم بنا لیندے نہیں
 حق دا جھنڈا چالیندے نہیں

نذرانہ

(افغان مجاہدوں کی خدمت چ)

..... میں شرمندہ آں
مانواں، بھیناں، دھیاں کولوں
جنہاں دیاں سجیلے پتراں،
چھیلے ویراں،
انکھی پیواں
ظلم دے ہڑونے اگے سنے ڈاہے
ہوٹھاں تے لگے چپ دے
جندرے لاہے
چے چے تے لہو اچھاں کے
دیوے بال کے
انھ ہنیرے دور نساے
چان ورتاے

فلسطینیاں دا گیت

جنگ ----- جیہڑی

رات ہیری

خون تے آگ

دُکھ پر چھانواں

وسدی زہر

بن گئی اے

رنگی پوہ

گل گلزار

سکھ سینوہڑا

جیون لہر

سوال ای سوال

اج ولواں دے وچ گھولیا
ایسہ کس نے مارو زہر
اج تھیریاں وچ ولہیٹیا
چانن دا کس نے شہر
ہن کبھڑا ڈکسی آن کے
ایسہ ظلم دی وگدی لہر
اج سڑکاں اتے ڈولہیا
لہو دا کس نے رنگ
ایسہ کس نے ویر سہیڑیا
اج دشمن بن گئے سنگ
پئی موت دی ناگن مار دی
ایتھے ہندے ہندے نوں ڈنگ
ہن کد تائیں خچ خچ چنسی
ایسہ موت دی کالی ڈین
اج ہندہ ہندہ پیا پھدرا
ہن دس سائیں تے سین
گھر گھر چوں کد تائیں اٹھن
ایسہ ہواں، چکیاں، دین

فن کار

میں فن کار آں
سوچ دیاں گھر گھیراں وچ
چک پھیریاں کھاناں
کئی واری ڈنماں، کئی واری ترناں
کئی واری جیناں، کئی واری مرناں
دکھاں دے اوکھے بھار سرے تے چاناں
میریاں سوچاں، میرے بھار
میرا ڈن، میرا ترن
میرا جیون، میرا مرن
کس کارن اے؟
کے پچھاتا، کے نہ جاتا
کیہ دساں میں دل شمشے تے
پیاں کیوں لکھ تریڑاں
لمی کہانی درداں والی
کیکن چھیڑاں

ط
لُوہ

نہ منصور،

تے نہ میں رانجھا

بالناتھ وی بن نہ سکاں

ڈوریاں بھوریاں

مڑ مڑ اپنے آپ نوں نکاں

دیوا

بدل کڑکے ، جھکھو شوکے
رات ڈراؤنی، گدڑ گوکے
راہ وچ کھڈے، ٹے ، ٹوئے
فیر دی سدھا ثریا جاواں
نہ بھلاں نہ ٹھیڈے کھاواں
انج جاپے جوں میرے اندر
کوئی دیوا جگیا ہوئے

چانس نھیرا

ساری راتیں واچنڑ غم دی
نازک جندڑی جھمی
جفر جالے کپر پالے
فیر وی رات نہ دھی

متھے رگڑے، لیکاں کڈھیاں
ہویاں معاف خطائیں
نھیرا ننھا تے پوہ پھٹی
کرم کیتا رب سائیں

پرایسہ دہنہہ دا چانس مویا
نھیرے توں ودھ ہویا
میری فجر تے بن گئی سیو
سو خوشیاں ..... اک غمی

اٹھ کھوہ وچ ڈکے ہوئے
 چاہواں دے پنچھی
 نھیرے دے پنجرے دی
 تیلیاں توڑ کے
 باہر اڈے
 ڈردے تپ دے مارے ہوئے
 جیون بازی ہارے ہوئے
 ایسہ پکھیرو، ان جھک ہو کے
 اچ فضا وچ اچ اڈدے نیں
 جیویں کوئی تراہ، خوف تے ڈر
 ایہناں دے دل ول ودھ نہ سکے
 ”ایسہ معجزہ یارو کیویں ہو یا؟“
 میں اک پکھوں کولوں پچھیا
 آکھن رگاہس کے --- ”بلیا
 بھکھ جد حدوں ودھ جاندی اے
 دل ودھیرا لے آندی اے“

ویلے دی گل

کل تائیں تے ویکھ کے دونویں
چھبے وانگن کھڑ جانڈے ساں
جھسی پانڈے ساں
اج حکیدیاں سار ای دونویں
متھے تے وٹ پائیے
راہ ولائیے

بُھل

مدتوں پہنچوں
فیراج اس نے
وات لئی اے میری
پچھدا اے پئی
”توں تے مینوں
بُھل گیا ہوویں گا“
میں ہن اوہنوں
کیویں پچھاں
کون سی جیہڑا
لوں لوں میرے
وسیا رہیا
ساہواں دے وچ
رسیا رہیا

ایہہ میلہ شاہ حسینؑ دا

جتھے کھلریاں شوق بہاراں جتھے وجن دل دیاں تاراں
 جتھے منگیاں آن دعاواں دل والیاں، عشق ہماراں
 ایہہ میلہ شاہ حسینؑ دا

جگ ویتھن جس نوں آیا جیہدا جو بن انت سمایا
 ایتھے سدھراں ہاسے ہسیاں ایتھے خوشیاں جھمر پایا
 ایہہ میلہ شاہ حسینؑ دا

بچ پانیاں دا ایہہ مان ایتھے چاہواں روپ وٹان
 اج تاہنگاں دین ممارکھاں اج اچی اساڈی شان
 ایہہ میلہ شاہ حسینؑ دا

ایہہ فن، حسن دا شہر رنگ ویکھو لہرولہر
 ایتھے نور مشالاں بلیاں ایتھے نظر نہ سمدی ٹھہر

حُسنِ حقیقت

(اقبال دی اردو نظم ”حقیقت حسن“ دا ترجمہ)

رب سائیں توں حسن نے کچھی ایہہ گل اک دیاڑے
میں آں اک پرچھانوال، میرے لیکھ لکھے کیوں ماڑے

دیا ”دنیا مورت کوٹھا ایہہ حقیقت جانی
لمی رات فنا دی وچوں پچرے ایہہ کہانی

اولا بدلی دا رنگ چڑھنا ، سدا نہ مخلصی جانا
جیہڑا اتھے سوہنا اوڑک اوہ ای بھانڈا بھجیا“

چن دے کنیں پے گئی گل ایہہ جو سی آل دوارے
انبراتے کھنڈ گئی جتھوں سن لئی فجر دے تارے

فجر دے تارے کولوں سن کے تریلی تیک پجائی
دھرتی دے وسیکاں تائیں انبروں گل سنائی

تریل سیہا سن کے پھل دی اکھیوں اتھرو ڈلھے
رتو رت دل کلی دا ہویا، غم دے جھکھو جھلے

چھم چھم روندی باغ دے ویٹریوں رت پھلاں دی ڈھلی
سوہل جوانی سیر نوں آئی، ہو اداسی چلی

پیا وسے گلکھڑ شہرنی

پیا وسے گلکھڑ شہرنی
جتھے ویریاں سٹیا زہرنی
ایسہ زہرتے جیون لہرنی
پیا وسے گلکھڑ شہرنی

ایتھے دشمن دے کال آئے سن
جنہاں ممب وی کچھ گرائے سن
ساڈے بازاں مارنساے سن
ایسہ باز خدا دا قہرنی
پیا وسے گلکھڑ شہرنی

اس شہرتے رب دا سایا اے
ایہوں مولا آپ چلایا اے
ایہدا تاں تاریخ جج آیا اے
ایتھے وگدی پیار دی نہرنی
پیا وسے گگھڑ شہرنی

ایتھوں کالیاں راتاں سدیاں نہیں
ایتھے رنگلیاں پوہاں ہسڈیاں نہیں
ایتھے رب دیاں رحمتاں وسڈیاں نہیں
ایتھے دن دا پہلا پھرنی
پیا وسے گگھڑ شہرنی

بند بویا

سارے ہو ٹھیں چپ لگی اے
میں ای ہن کچھ بولاں
سارے گٹھیں لگ گئے نیں
میں ای کنڈی کھولاں

شریک

اج دی گل تیں پہلاں توں ای
آوندی پئی اے لیک
ماں جائے ای من جانڈے نیں
بھ توں ودھ شریک

ونڈ

دو نہ گٹھاں دے وچ پیا اے
سے کوہاں دا پنڈھ
دو نہ بھراواں وچ اساری
لاچ نے اک کندھ

جگراتا

خش گیا اے فیراج سانوں
کوئی ایہہ جگراتا
غم کتاب چ نویں سریوں
کھلے گیا اک کھاتا

ریت

جگ دی اے ایسہ ریت پرانی
آپ وی ایسہ آزمائیاں
ساون وچ وی رہن ہمیشہ
سائیاں بن ترہائیاں

تخفہ

میرے ویڑے دے وچ چہڑے
پتھر تہہ دگائے
سانجھ سانجھ کے رکھے سارے
بیٹھک وچ سجائے

اُبالے

دل سمندر دے وچ آئے
خبرے کجھے اُبالے
اکھیاں فیر اج ڈھ ڈھ پیاں
جوں وگن پرنا لے

دعوت

میرا دل اے دکھ سمندر
تیرا غم دریا
میرے نال وی جھٹ اک بہہ کے
آہن نیر دہا

بڑھاپا

تھکیا، ٹٹیا، راہ بھلندڑا
اک وچارا راہی
جنگل دے وچ گھلدی پئی اے
شام دی وی ہن شاہی

ازادی

تاہنگ ازادی دی جد دل وچ
گھسن گھیریاں کھاوے
اپنے ہون توں ددھ فیر دوجا
ہور خیال نہ آوے

تماشہ

عجب زمانے دے وچ ڈٹھا
ایسہ وی اک تماشہ
تخت دے اتے بیٹھاسی پر
ہتھ اوہدے سی کاسہ

دُعا

ربا! میرے دل نوں بخشیں
عملاں دی اوہ لو
چونہاں پاسے جس چوں کھنڈے
نیکی دی خوشبو

لیکھ

اپنے حصے وچ تے آئیاں
تھل دیاں تتیاں لوواں
خبرے کیمہڑے پاسے ٹر گیا
وٹڈا اوہ خوشبوواں

دارو

تیری غمخواری دے نال تے
ہو یا غم دؤلا
چنگاسی جے چھڈ دیندا توں
مینوں اک اکلّا

سنگ

اج وی جانا کل وی جانا
اوڑک ایتھوں ٹورا
صملاں باہجوں نال اساڈے
جانا نہیں اک بھورا

افغانستان

لمو دی ٹوتے اڈدی آوے
اک بھو بھا کھی لدھی
مچی شنی اتے بیٹھی
اک زخمائی کھھی

پتہ

خط دے اُتے کافی اے بس
لکھنا نام گراں
ساری دستی دے وچ اک ای
بندہ اے بدناں

ٹھہروٹ

میں وی ساں اک مجرم پرسی
ایہہ ورقہ انتھلا
میں وی کنیاں مدتاں توں ساں
گھر دیاں راہواں بھلا

یادوں

کدیں کدیں اُج چیتے آون
سانوں تیریاں باتاں
ٹھنڈیاں ٹھار رُتاں وچ جیویں
بگھیاں بگھیاں راتاں

لے

خبرے اس وچ
یکہڑی شے اے
اُج وی دل نوں
اس دی لے اے

لوک انگ

لکھدا جو عن ڈھ ڈھ پیندا
ایتھے ہر اک غم بھل ویندا
لکھدا حسن کیویں دکھلا نواں
قربان دھنی اتوں جانواں

رومال

نکی نکی کنی میرا ویر!
سرے اتے رکھو رومال
سدھراں نال کشیدہ کڈھیا
تاہنگاں نال ہر دھاگا کڈھیا
کنگری اُن اُن جھال لائے
بُسل وٹ وٹ پھمن بنائے
تاں جے مینڈا ویر سہائے
پر توں صافہ نئیں بھدا
بودی دے شوقے نال

منہاں

منہاں میرا رہوے سلامت
جس تے چڑھ کے
نپ گھمائی چڑیاں ہوکاں
دل دی کجھی پیڑ لکانواں
اکھیوں وگدے نیر لکانواں
پج پئی لاواں لوکاں

چار چھیرے نظر بھیواں
راہ مایے دی نکاں
کدیں نہ تھکاں
لاواں جھوکاں

جد اس راہ وچوں ماہیا ننگھے
میں فیر اُچیاں ہوکاں لاواں
اس پاسے اک دٹا دگاواں
راہ جانڈے نوں روکاں

اوہ جے تریہہ کے میں دل تکے
دو جے پاسے میں منہ پھیراں
کھڑ کھڑ ہاسیاں دے پھل کیراں

ایہو میری نت دی عادت
منھاں میرا رہوے سلامت

قربان دھنی دا وسنا

قربان دھنی اتوں جانواں
ایہدے ڈھوکاں ، شر، گرانواں
پئی اس دے سوہے گانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایہدے کھیر، پیلیاں ، نئے
ایہدے ہر دم روپ سوتے
پئی چڑیاں، کال اوڈواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایہدی بھال ، کھوہیاں ، کسیاں
جتھے پیاس بھاون تسیاں
اتھے خوشبو رچیاں وانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایہدے ککر ، بیر ، پھلاہیاں
میرے دل نون پاون پھاہیاں
جتھے ٹھنڈیاں مٹھیاں چھانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایہدی رنگ رنگ بہاراں
کھے رتاں اس توں واراں
اتھے کدیں نہ آون خزانوں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایہدا جونن ڈلھ ڈلھ پنیدا
اتھے ہر اک غم بھل ویندا
ایہدا حسن کیویں دکھلانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ایسہدی اچیاں نیویاں راہواں
جوں ڈھول سپاہی دیاں چاہواں
پئی نظراں شونق دچھانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

”قربان دھنی دا وسنا
اک بانکا جوڑا رکھنا“
توڑے ہووے غریبی تھانواں
قربان دھنی اتوں جانواں

ڈھول سپاہیا

اکھیاں دے وچ تردے اتھرو
دل چوں اٹھدیاں ہاواں
دوونہ ورہیاں توں ڈھول سپاہیا
گیت دراگ دے گاواں
میرے اتھرو، قوم مری دا
غیرت لہو گرماون
میریاں ہاواں لہو بن کے
انکھ دی جوت جگا دن
میں واری اوہناں راہواں توہن
پرت جنہاں توں آویں
دیس دیاں سرحداں دا فیر
مان تران ودھادیں

جرگہ

محفل دے وچ گل ترے نال
کرنی آفت ہوئی
آپس دے وچ جوڑ ریہا سی
سراوتھے ہر کوئی

سادھ

دن دیھاڑے جھولی دے وچ
پایا چودھری ہوراں
نند کے جیہڑا سٹ گھتیا سی
پچھلی راتیں چوراں

غزلاں

تیرے حسن پجاری انج تے ہور دی بکتے ہوس
کون غزل وچ تیرا جوہن میں وانگوں چکاوے

دل اے ضدی بالک اس نوں کیمہ کوئی سمجھاوے
چن بھلا اسمانی کیکن میرے ہتھ وچ آوے

تیرے حسن پجاری انج تے ہو روی بختے ہوسن
کون غزل وچ تیرا جو عن میں دانگن چکاوے

دھرتی دی ناڑاں دے وچوں پانی اج بھٹا
ہن تے کوئی بدل گجے، رحمت مینہ برساوے

اس دے دل وچ لوڑک میرے پیار دا دیوا جگیا
ہن تے لوہ وی میرے واسطے گیت فراق دے گاوے

آون والے سے دے وچ ہتھ اتانہ رکھے
جو گزری سو گزری یارو کیمہ کرنے پچھتاوے

کتھوں کتھوں میں رنگ لیا کے تیری مورت چتراں
تیرا حسن جمال تے یارا پل پل روپ وٹاوے

کھلیاں چھوڑ دتا اے بوہا باغ حسین کمالا
ہن کے دی مرضی بھانویں آوے یا نہ آوے

کھرتوں برتوں ہو گئے سارے سگی ساتھی میرے
اک اکلا بیٹھا ہویاں سنج منجے ڈیرے

میں ای جانن کیکن اپنے ڈنگ پٹاواں بیبا
تینوں کیہ اے بھرے بھکنے بھانڈے نیں سھ تیرے

میریاں اکھاں چنھیاں ہویاں، راہ نہ کوئی دسے
چانن گوہڑا ہویا اے یا ودھ گئے ہور ہنیرے

پچھاں پرت کے بے میں دیکھاں، مایوسی، محرومی
ہول آندا اے خبرے یکھڑی اوکڑ ہوگ آگیرے

عشق گلی وچ پگ پگ سانوں لگدے پئے ڈکھورے
ساڈے جوگی کس نے رکھنی سقی بال ہنیرے

اج تائیں جس آیا کوئی دل چھل لانا مینوں
جیہڑی اتھے مونہوں نکلی، اوہو ای گل پریرے

باغ حسین کمالا! جے تده وڈیاں نال نیونہ لانا
گھر دیاں حداں کھلیاں کرلے، ئوہے رکھ اچیرے

میں تے لیکھیں ہریا رو رو ایویں ای حال ونبانواں
چن لیبی اوہ حسن دی مورت اپنے آپ دا سانواں

کول بٹھا کے ساہنے تینوں دل دا حال سانواں
میں تے روندنا ای رہندا آں تیں وی اج رووانواں

دکھاں دے وچ گھیا ہویا اہہ ویلا وی آیا
جی کروا اے چھڈاں گھرنوں دور کتھے نس جاواں

ہن تے بھنڈیاں تھلاں دے وچ جاون توں نہ روکو
ہن تے جشہ ساژن لکھیاں تیاں بلدیاں چھانواں

اکھیاں دے وچ تردے اتھرو سبھ کچھ دس دیندے نیں
میں تے یارو دل اپنے دا بہتا بھیت لکانواں

انج گدا اے مینوں جیویں دکھ ہنیری مگروں
سکھ سینہوڑا لے کے آؤسن خوشبو رچیاں وانواں

اپنا درد تے اک پاسے اے میں ان بھول کمالا
لوکاں دے دکھاں نوں ہس ہس نال کلجے لانواں

کنیاں سدھراں نال تسانوں پیار دا پھل سی گھلیا
کچھ نہ قدر پچھاتی تساں بیٹھ پیراں دے ملیا

میریاں ہاسیاں دے وچ پیاریا! گجھیاں پیڑاں لہکن
دکھاں ساڈے چرے اتے خوشیاں پوڈر ملیا

دکھ دیاں دھپاں جشہ ساژن، دل دے لہونوں کاڑھن
تیرے رسنے نال ای سوہنیا سکھ پرچھانواں ڈھلیا

کیہوا اتھے درد وپاری، کیہوا درد پچھانے
ایویں ای ہنجوں موتیاں بھریا تھال اوہتاں نوں گھلیا

چم چم چماں فیر وی نہ رجاں اکھیاں نال لگاواں
ہتھ میرے دا مان ودھائیو ای پیار نشانی چھلیا

ساڈا سیاں رسیا سائتھوں، کس نوں نبض دکھائیے
تو ای دس ہن کتھوں لیاہیے داروں مرض اڈلیا

کون کمالا درد وٹڈاندا، یکہہ نہیں کے نوں لوڑاں
اپنیاں پیڑاں آپے سہہ توں بن ان بھول نہ جھلیا

ہتھی ٹھوٹھا چٹا پھڑیا، گل وچ پائیاں لیراں
عشقے دی اج جوت جگائی مست ملنگ فقیراں

کوئی سیانا دے مینوں خواب دیاں تعبیراں
چٹی چادر اتے سچیاں سوہیاں لال لکیراں

تخت تے تختہ اک برابر، امرت زہر پیالہ
ہدی خانے گل زاراں نیں، پازیاں زنجیراں

جیہڑے لوکیں دیکھ کے سانوں متھانیں وٹ لیندے
ساڈے مرنیوں بعد اساڈیاں چن گے تصویراں

دل دے مندریں بچے سجائے ڈگے نہیں مت سارے
گونجیاں نہیں اس مت خانے وچ کیسیاں اج تکیراں

عشق نگر وچ اوہا چالا، اوہا ای ریت پرانی
اج دی سیاں تسیاں جاپن اج دی کوکن ہیراں

دل دے ویڑے کھنڈیا اے باغا انھا نھیرا
کتھوں آوے ونڈیاں ہویاں چانن بدر منیراں

باغا! شوکاں مادی ناگن کیویں کیل لیاہے
سارے منتر بے وس ہوئے تھک گئیاں تدیراں

کوئی نجومی دس سانوں، ہن کبھہ دس تارے
اپنے لہو وچ پئے نہاؤندے ہن تے درداں مارے

باد بیماری چلدی رہسی، پھل دی باگیں کھڑن
تتی کو وچ جیہڑے سڑ گئے ہائے اوہ پھل پیارے

جیون بیڑی ڈبدی پئی اے، کچھ تے سرت سمھالو
دریا دے وچ چھالاں مارو، بیٹھ نہ رہو کنارے

سدھراں رانیاں دی پٹیاں دی سالو رنگ دتائن
ارماناں دے مہاج وی چڑھن سدھراں دے نال کھارے

* کرنل صاحب جی یکہہ دساں، یکہہ نیں مری گزراں
* دُلھے دے وچ بیٹھی ہوئی کونج، وچھنی ڈارے

دل دے دیڑے گھور سیاہی، توں ایں بدر منیراں
کرم کریں جے بخشیں سانوں کھ دے دو چکارے

---

* ۱: کرنل محمد خاں (مصنف "جنگ آمد")

* ۲: اک پنڈواناں

نال اساڈے سکھ نے پائی خبرے کیمہی اجوڑ
دل دے ویڑے رتھھاں نیں جوں قبراں تے سکروڑ

کیہ اکھاں تے کیہ نہ اکھاں من وچ پے گیا شور
اج ترے اک بول نے بچاں دتی اکھ اکھوڑ

مدتاں پچھوں جل تھل ہوياں ایہہ اکھاں دیاں ندیاں
دل دے وگدے ہڑنوں بچاں نہ اج وگنوں ہوڑ

تیرے بول گلاباں درگے، تیرے ہوٹھ ریلے
اسیں کچجے درداں بچے، ساڈی گل توں چھوڑ

کیمین مہن ٹھکانے لگے لوہہ وچارا راہی
دکھ دے ٹولے جیہوں دیوں چپے چپے توں موڑ

چن چان وی اج نہیں بھاندا، نظراں ٹھڈے لہجیاں
پتا نہیں کیہہ ڈھونڈاں باغا کیہہ اے اینہاں دی لوڑ

کنیاں تہہ گھاں سینے دے وچ کونجاں بن کر لان
کنیاں سدھراں تڑف تڑف کے دل وچ ای مرجان

کدیں تے خوشیاں نال وی ہوسی ساڈی جان پچھان
کدیں تے دل وچ پیلاں پاسن موراں وانگ ارمان

ڈھوڑ اڈاندے درد ولوہنے پیڑاں مارمکان
یاد سے چوں جدوی سدھراں لک لک جھاتی پان

جیہا کون جو بلدی اتے آکے پانی پاوے
لوکیں دل دا درد نہ جانن ہور وی اگ بھردکان

ہاڈ دے وچ رکھ کمالا بیٹھے سیتاں گندے
مہر دے وچ پاؤنے کدھرے اس راہ وی آجان

جن چانن بچ جھلدی پئی اے مست ہرے دی وا
بن کے جن اسمانوں میرے ویہڑے وچ لہ آ

اج دی میریاں بولاں دے وچ تیری سک خشبو
اج دی تیریاں یاداں دل نوں دیندیاں نیں ترزا

اھ اشارہ لوڑن لئی میں راہواں مل کھلوتا
نیویاں پا کے لگھدیا بجاں! میں دل نظر اٹھا

قوس قزح دی پینگ بچ دے تیرا حسن جوانی
شاماں ویلے دی لالی وچ تیری شرم حیا

کدیں تے خولباں دی شنزادی، میری بدر منیراں
آپ اکھسی ”آ بہو باغا! حال حوال سنا“

اے تے منزل دور دراڈی، اے تے لمیاں جوہاں
تڑفن تے کرلاون پیاں اے تے سکدیاں روحاں

بجرے پیار توں جے کر تینوں ویہل ملے تے سوچیں
کمرے دی اک نکر یہہ کے قول دتے سن دوہاں

میرے دل دے تھل وچ لکھاں تاہنگاں سیاں تسیاں
ست سمندر نیں وی تھوڑے کیہہ کرنا اے کھوہاں

میں وی اپنے دل دا محرم اج تاہیں نہیں بنیا
دل دی تمہ وچ کیہہ کیہہ جذبے تین کیہہ لہن سوہاں

سارے اپنا پلا چھڈا کے گھرو گھریں نیں ٹر گئے
باغ کمالا رہیاں کھلوتا وچ مدانے توہاں

جدوی دل دے ئوہے وچوں عشقے پائی جھات
بدل گئے سبھ رنگ ڈھنگ ساڈے بھل گئی ذات۔ رات

لوتیاں لایاں کچھ نہیں بن دا دس یکبہ کٹھیا کیدو
سبھ کم ہوندے سدھے جے کر راضی رب دی ذات

لھکن داغ اولڑے دل دے اوہدے غم دے پاروں
تارے جیکن چکاں مارن اندر نھیری رات

نیر اکھیاں چوں ڈلھ ڈلھ پیندے جدوی اوہ یاد آون
بدل جیکن جھڑیاں لاندے وچ موسم۔ برسات

کچھ ٹیل سمجھا یکبہ ہن کہیے سوچ نہ دیندی راہ
مارے زور کمالا بھتے پر نہ بن دی بات

غم دا داغ نہ دھوپے بھانویں لکھ واری پیا دھویے
کون مٹاوے جیہدے دل تے پیاں لوہدیاں لیکاں؟

گھر گھر دے وچ شاہدیاں پیاں ساڈے پیار دیاں بجان
یکہڑی گل الے جوئیں کیتی ساڈے نال شریکاں

چھم چھم روندے نین وچارے جنڈڑی پئی کرلاوے
کدوں کن دے وچ آؤسن ایہہ عشقے دیاں ریتاں

چن وچارا نکدا نکدا ٹر گیا اپنے گھرنوں
میں نمائی بیٹھی کلی، کد تک تینوں ڈیکاں

اٹے کشتی آس دی باغا بجرغماں وچ جس دم
کھ نہ کردا رونا دھونا کم نہ آون چیکاں

جلدی ایس پئی کھوے سب دی چال توں بائے مارے
کھوہا جیہڑا تیرے اپروں اپنی جند نہ وارے

پیار دی پوئی چھوہ کے اڑیے توڑ وی اوہنوں چاڑھیں
سوہنی سسی بتا تینوں سجدا اے مٹیارے

کچراں تیریاں راہواں تکیے کچراں زہراں پھکیے
کچراں پیٹھہ جدائیاں والی کھاندی رہے ہلارے

کون کے دا درد و نڈاندا کھہہ کے نوں لوڑاں
اپنیاں پیڑاں آپوں سبھے چھے آپوں بھارے

ٹھہہل کے کشتی پیار دی باغا جھڈ گئے کل مکلیاں
کھہہہ کرے تے کتھے جائے اسیں درداں مارے

بدل نظارہ کوئی تیں چڑھیا، اکھیاں نیں ترہائیاں
پلے سیک وچھوڑا لے کے تتیاں وانواں آئیاں

سوچاں دے وچ مہکاں رچیاں، اکھیاں نیں نشائیاں
اجن چیتی دل دی بارپوں کس نے جھاتیاں پایاں

جھنڈ جھلیا پیڑاں والا، درد ورولا اٹھیا
پھل ارماناں گئے پاڑے سک کلیاں زخمائیاں

گزرے وی تے کیکن گزرے رات جدائیاں والی
ماہیا موڑ مہاراں تده ہن کنیاں مدتاں لائیاں

باغ کمالا! جدوں دا ماہی اکھیوں او جھل ہویا
ساڈے دل دے ویٹریوں گئیاں خوشبوواں، رشنائیاں

دستاں توں جسیں بدل و سیا پیاں غرقیاں جہتیاں
دانے دانے نوں پئے سکدے خالی ہو گئیاں گہتیاں

خبرے کبہہ کبہہ سوچدے رہے پر اوہ جدوں سی ملیا
ایدھر اودھردی رہے کردے دل دیاں دل وچ رہتیاں

وڈیاں چاہواں نال منگایا سی اخبار بزاروں
پڑھن لکھیاں جاپیا پرسن ساریاں خبراں بیہتیاں

میرا وس چلے تے یارو اک اک بدلہ موڑاں
اوہو شال میں وی ماراں جیہڑیاں شال سہتیاں

فریاداں، کرلاٹاں، پیڑاں ، تڑفاناں تے آہاں
باغ کمالا متراں ولوں ایسہ سوغاتاں ڈھہتیاں

دیوے بال رکھاں خانقاہواں
مینوں ڈھولا تیریاں چاہواں

میں تیری اڈیک بچ کھڑی آں
توں بدل نہ جاویں راہواں

توں خوشیاں موجاں مانیں
میں بھر بھر بھردی ہاواں

اج اکھیاں چھم چھم وسیاں
اج بچکی لائی ساہواں

میں تیریاں قداماں بچ بچناں
پئی جندڑی اپنی ڈاہواں

میں واری صدقے جاواں
تدھ پھیریاں کیوں نگاہواں

کیویں خوشیاں جھولی پاواں
کیویں دکھڑے مگروں لاہواں

میں باغا دکھڑے بجاں
پیا غم دے کھیتراہواں

دل دی اکھ اگھوڑنا

ہن تے سونا چھوڑنا

دل وچ رب دا نور اے

دل شیشہ نہ توڑنا

تیرا تاؤں الاپنا

ماکھیں منہ نچوڑنا

تیری مرضی دیونا

ساڈا کم اے لوڑنا

عرشوں اگے جادنا
انبر کچھے چھوڑنا

سدھر اے ہک آھلنا
تیلا تیلا جوڑنا

اسیں کھلوتے راہ تے
ایدھر واگاں موڑنا

ق

سبق دیندا گھڑی گھڑی
ویلے دا جھنجوڑنا

حق دا جھنڈا چاوانا
ظلم دی بانہہ مروڑنا

ٹھوکن اوکھی کار اے
سوکھا کم اکھوڑنا

ہن تے چیتے آوسی
اوس نوں ساڈا ہوڑنا

باغا عبرت بن گیا
اوس دا ہیڑی بوڑنا

ہوندا جاویں پراں پریرا
دوش کوئی تے دس جا میرا

ماڑیاں دیا وسیکا تینوں
ڈیکے ساڈا اجڑیا ڈیرا

خوشیاں کریئے، کھیڈ رچائیے
توڑ کے یارو! نکراں گھیرا

میرا تھانواں بوہتا نیوال
تیرا تھانواں بوہتا اچیرا

باغا! اینویں ای اس پاسے
پاندے رہے پھیرے تے پھیرا

صدیاں دا اک روگ
جندڑی رہی اے بھوگ

کیمہوے کیمہوے غم دا
یارو کرے سوگ

دل پکھو ہر ویلے
چھدا غم دی چوگ

کہیے وی تے کیمہ
گنگا ساڈا روگ

باغا دڑ وٹ رہو
چپ چپ ڈکھڑے بھوگ

کون نیڑے
جھگڑے جھیرے

ہیر و چاری
ظالم کھیرے

آپ مہاریاں
دکھ سہیرے

بات خوشی دی
کوئی چھیرے

باغآ ترس
ساڈے بیڑے

گھوڑے سہارے
ٹٹ گئے سارے

چیوے کیویں
جیون بھارے

دل دی بازی
دل توں ہارے

اکیوں ہنجوں
بن گئے تارے

کچرک مکھن
اوسدے لارے

جھگیاں پائیے
ڈھہہ گئے ڈھارے

ق

کیوں ڈبیا ایں
سوچ وچارے

باغا! ملساں
بنھ کنارے

کالیاں راتاں

درد قاتاں

ملیاں سانوں

غم سوغاتاں

اکو جیڑیاں

ساریاں زاتاں

آؤ ورتائیے

کھنڈ پراتاں

یاد آیاں نہیں

دسریاں باتاں

جن مل جاوے
ایڈ . براتماں

ق

دل وچ اپنے
پالے جھاتماں

چھڈ کمالا
کوڑیاں باتماں

کمال باغ

سوال پیار

کنیاں خوشیاں

سمھال روگ

چکی جیون

گال جنڈڑی

دھونا رونا

وبال عشق

لیساں متھا

نال ویری

گلاں مٹھیاں
جال مکر

چلے زمانہ
چلے پٹھئی

ہور کمالا!
مندڑا حال

دل دے ڈیرے
درد گھنیرے

چار چنیرے
گھور ہنیرے

ہائے جے مولا
اوہ زت پھیرے

دیکھل نہ دیون
فکراں گھیرے

ق

چھالے   پھیریں
لمیرے   پنڈھ

راہی   دی   فیر
تیرے   دردی

بولے   باغا!
بیرے   کاگ

آکھ آکھوڑ

سونہ چھوڑ

چونہاں پاسے

تھوڑ ای تھوڑ

دل بچ سدھراں

جون سکروڑ

اج مہانے

بڑی بوڑ

رب پجاسی

ساڈی لوڑ

باتا لائی آ

چاڑھیں توڑ

چھلا   نشانی
پیار   کہانی

ڈکھڑے   بھوگے
جند   نمائی

تاہنگ   وچاری
درد   رنجانی

چیتے   آوے
رت   سہانی

میرا جیون
توں ایس جانی

درد وچھوڑا
ریت پرانی

غم چ تیرے
عمر وہانی

دل وچ کھی
غم دی کانی

رس نہ جائیں
میرے ہانی

دگری دگری
ساری تانی

جان لباً تے
پلاؤ پانی

کرے اشارے
اکھ مستانی

کھردی جاوے
باغ جوانی

یار   یاد
بہار   باغ

تیری جت اے
ہار   میری

ڈھٹھا   کوٹھا
فیر   اُسار

رُت پھری اے
موڑ   مہار

روگ اولڑا

دتا یار

اودے اتوں

جنڈری وار

خوشیاں کم کم

روگ ہزار

دیر مکا کے

پیار کھلار

لک تروڑے

جیون بھار

چادر دیکھ

پیر پیار

اللہ   اللہ
چتار   مہیش

کردے   لوکی
دپار   کوڑ

کمالا   بن
سچیار   توں

بھیرے چالے
تیرے حالے

نور لکیراں
اکھر کالے

ق

دکھ دی چکی
غم دے گالے

خوشیاں چھڈیاں
روگ سمھالے

رُسیا ماہی
پچھلے سالے

باغ حسین کمال دا پنجابی شعری مجموعہ ”سکدیاں روحاں“ نویں پنجابی
شاعری وچ اک نکھیر دیں آواز اے۔ کمال ہوراں نے پنجابی صوفیانہ شاعری دی
روایت نوں دھنی دی لوک رہتل تے نویں شعور سنگ فنی سوہنیپ نال پیش کیتا اے۔
اوہناں اپنے دل تے دنیا دونواں دیاں سدھراں تے آساں نوں اپنی فقیرانہ لے
وچ سمویا اے، تے اس فقیرانہ لے وچ دلاں وچ لہن آلا اک رسیلا درد اے۔
ایہناں سارے گناں نال اوہناں دی شاعری نویں پنجابی شاعری داماں اے۔

ڈاکٹر غلام حسین اظہر

9 / اگست 1994

